
Gheorghe Scutelnic

Notă informativă

Generalizarea practicii judiciare cu privire la judecarea recursului ordinar în cauza penală

Conform planului de activitate a Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți pentru anul 2018, ținând cont de importanța și actualitatea problemei legate de examinarea recursului ordinar în cauzele penale, s-a efectuat prezenta notă informativă.

Prezenta notă informativă a Direcției sistematizare, generalizare a practicii judiciare și relații cu publicul, cuprinde generalizarea practicii judiciare și analiza datelor statistice cu privire la examinarea cauzelor penale în ordine de recurs, pentru perioada anului 2017.

În legătură cu acest fapt, în primul rând a fost studiată legislația națională care reglementează problema menționată, și anume:

- Constituția R.M.,
- Codul Penal al R. M.,
- Codul de Procedură Penală;
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a RM „Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale” nr. 8 din 11.11.2013;
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a RM ”Cu privire la aplicarea prevederilor art.364¹ CPP de către instanțele judecătorești”;
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a RM nr. 15 din 22.12.2014 despre aprobarea ghidului cu privire la aplicarea pedepsei”;
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la judecarea recursului ordinar în cauza penală” nr. 9 din 30.10.2009.

Notă: prezenta notă informativă este efectuată în baza fișelor statistice de evidență a cauzelor penale aflate în procedura Colegiului Penal și Contravențional al Curții de Apel Bălți, și a deciziilor penale examinate în ordine de recurs plasate în PIGD, pentru perioada anului 2017.

1. Aspecte generale privind examinarea cauzelor în ordine de recurs ordinar în cauze penale

Rațiunea căilor de atac rezidă în preîntâmpinarea și înlăturarea erorilor în domeniul justiției. Control judecătoresc, pe care orice cale de atac îl declanșează, are un rol preventiv și unul reparator. Căile de atac ajută la preîntâmpinarea greșelilor deoarece o instanță care știe că activitatea sa jurisdicțională poate fi supusă controlului va fi, desigur, mai atentă. Posibilitatea folosirii căilor de atac reprezintă, pentru instanța investită cu soluționarea cauzei, un stimulent de a judeca cu maximă atenție și o frână împotriva arbitrariului și abuzului în stabilirea faptelor și aplicarea legilor.

Totuși rolul căilor de atac în procesul penal, preventiv și reparator totodată, este diferențiat în raport de subiecții procesuali. În ceea ce privește părțile care urmăresc un interes material în finalul procesului penal, existența căilor de atac și posibilitatea de a le exercita, constituie o garanție a dreptului la apărare, dându-le certitudinea că o hotărâre greșită poate fi desființată, că dreptul lor nu este compromis prin pronunțarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice, ceea ce este de natură să întărească încrederea în justiție. Pentru procuror, exercitarea căilor de atac constituie mijlocul practic prin care își aduce la îndeplinire obligația de a contribui la respectarea legii în procesul de înfăptuire a justiției, astfel încât să nu fie afectate interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor.

Conform art. 437 CPP, pot fi atacate cu recurs hotărârile judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul:

- sentințele pronunțate de judecătorii privind infracțiunile ușoare pentru săvârșirea cărora legea prevede în exclusivitate pedeapsa nonprivativă de liberate;
- alte hotărâri penale pentru care legea prevede această cale de atac.

Iraționalitatea atacării cu apel a sentințelor judecătoriilor privind infracțiunile ușoare pentru săvârșirea cărora legea prevede în exclusivitate pedeapsa nonprivativă de libertate este justificată de complexitatea redusă a cauzelor de acest fel, care pentru a-și găsi o soluție temeinică și legală, nu este necesar să parcurgă toate cele trei grade de jurisdicție.

Persoanele care pot declara recurs împotriva hotărârilor pentru care legea nu prevede calea de atac apelul sunt procurorul, celelalte părți, martorul, expertul, interpretul, traducătorul, apărătorul și orice altă persoană ale cărei interese legitime au fost prejudiciate printr-o măsură sau printr-un act al instanței. În numele inculpatului, părții vătămate, părții civile și civilmente responsabile poate declara recurs apărătorul, reprezentantul, după caz reprezentantul lor legal. Limitele în care aceștea pot reacționa prin recurs sunt determinate de poziția procesuală pe care titularul o are în cauza penală.

Termenul de declare a recursului împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul este de 15 zile de la data pronunțării hotărârii (art. 439 CPP).

Recursul împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul produce următoarele efecte:

a. Efectul suspensiv de executare (art. 440 CPP) care acționează în latura penală și în latura civilă a cauzei, afară de cazul când legea dispune altfel. Acest efect va fi valabil doar cu condiția depunerii în termen al recursului și are loc în dispozițiile care privesc partea care l-a declarat.

b. Efectul devolutiv (art. 441 CPP) care devoluează în limitele prevăzute de art 444 CPP; Instanța de recurs judecă recursul numai cu privire la persoana la care se referă declarația de recurs și numai în raport cu calitatea pe care o are în proces.

c. Efectul neagravării situației în propriul recurs (art. 442 CPP); Instanța de recurs, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana în favoarea căreia a fost declarat recurs.

d. Efectul extensiv (art.443 CPP); Instanța de recurs examinează cauza prin extindere și cu privire la persoanele în privința cărora nu s-a declarat recurs sau la care acesta nu se referă, avînd dreptul de a hotărî și în privința lor, fără a crea acestora o situație mai gravă.

Recursul împotriva hotărîrilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, potrivit art. 445 alin. (3) CPP, se depune la instanța a cărei hotărîre se atacă prin cerere scrisă, semnată de recurent. Semnătura fiind o condiție esențială pentru identificarea recurentului și pentru verificarea faptului dacă voința de a ataca hotărîrea îi aparține.

Persoana arestată poate depune recursul la administrația locului de deținere, fără a fi obligată să anexeze copiile, spre deosebire de ceilalți titulari, pentru care legea a prevăzut că cererea de recurs se depune cu atîtea copii cîți participanți sunt.

După expirarea termenului stabilit pentru declararea recursului, în termen de 5 zile, instanța de judecată care a pronunțat sentința are obligația de a expedia dosarul cauzei împreună cu cererea de recurs în instanța competentă cu judecarea recursului.

Temeiurile pentru recurs sunt stabilite în art 444 CPP, urmăresc scopul reparării erorilor de drept comise de instanțele de fond.

Avîndu-se în vedere caracterul contradictoriu al procesului de judecată, în cazul în care instanța ia în considerare temeiurile de casare din oficiu, aceasta este obligată să le pună în discuția părților.

Potrivit art. 448 alin. (1) CPP obiectul judecării recursului constituie verificarea legalității și temeiniciei hotărîrii atacate pe baza materialelor din dosarul cauzei și a oricăror documente noi prezentate în instanță.

Ținînd cont de particularitățile recursului împotriva sentințelor pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, reținem că la judecarea recursului, instanța de recurs nu poate controla fondul cauzei, ea trebuie să accepte constatarea de fapt stabilită de instanța de fond. Instanța de recurs, potrivit art. 448 alin. (2) CPP, este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în recurs (numai dintre cele prevăzute de art. 444 CPP).

În jurisprudența sa CtEDO (cauza Tierce ș.a. c/ San Marino (2000) a statuat că instanța de apel, precum și instanța de recurs – în cazul în care nu este prevăzută calea de atac a apelului, au obligația de a examina o cauză în fapt și în drept, și nu pot proceda la o apreciere globală asupra vinovăției sau a nevinovăției inculpatului, fără a-l ascula pe acesta și fără a evalua, în mod direct, elementele de probă

prezentate de părți, în caz contrar procedura derulată în fața lor neîndeplinind exigențele unui proces echitabil garantat de art 6 CEDO. Astfel, cu titlu de consecință, conchidem că hotărîrea instanței de recurs, în cazul în care nu este prevăzută calea de atac a apelului, bazată exclusiv pe analiza probelor administrate de prima instanță, este nelegală.

Judecata în recurs este structurată în cîteva etape, desfășurate progresiv și consecutiv care cuprind:

Actele preparatorii. După investirea instanței prin declararea recursului și primirea dosarului cauzei, este desemnat un judecător pentru a pregăti cauza spre judecare, după care cauza este numită spre judecare. În acest sens instanța de recurs are obligația să înmîneze copiile de pe recurs tuturor părților interesate.

Ședința de judecată desfășurată potrivit procedurii reglementate în art. 447 CPP. Potrivit textului legal judecarea recursului se face cu citarea părților. Pentru aceasta se vor aplica dispozițiile privitoare la citarea procurorului, avocatului și a celorlalte părți. Participarea procurorului și a avocatului în ședința instanței de recurs este obligatorie. Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, fapt despre care-i va informa. Prezența inculpatului aflat în stare de arest este obligatorie, cu excepția cazului în care acesta refuză să fie escortat la ședință.

Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, apoi anunță numele și prenumele judecătorilor completului de judecată, ale procurorului, avocaților, precum și ale interpretului, traducătorului, dacă aceștia participă, și verifică dacă nu au fost formulate cereri de recuzare. În art. 447 alin.(3) CPP este stabilită ordinea în care participanților li se va oferi cuvîntul: recurentului, intimatului, apoi celorlalți participanți la ședință.

Cînd recursul este declarat de procuror sau dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvînt îl are acesta.

Soluția instanței de recurs poate fi de respingere sau de admitere a recursului în temeiul art. 449 CPP. Potrivit textului legii, judecînd recursul, instanța respinge recursul, menținînd hotărîrea atacată în trei situații, atunci cînd :

- recursul este nefondat;
- recursul este depus peste termen;
- recursul este inadmisibil.

În temeiul art. 449 alin.(1) pct.2) CPP recursul este admis, cu casarea hotărîrii, parțial sau total, și adoptarea uneia din următoarele soluții:

- achitarea persoanei sau încetarea procesului penal;
- rejudecarea cauzei cu adoptarea unei noi hotărîri;
- rejudecarea cauzei de către instanța de fond, dacă este necesară administrarea de probe suplimentare.

În această situație instanța de recurs se va pronunța și asupra probelor ce urmează a fi administrate. În urma judecării, instanța de recurs se pronunță prin decizie.

Legiuitorul în art. 449 alin. (2) CPP a stabilit că adoptarea deciziei și întocmirea acesteia se efectuează în conformitate cu prevederile art.417 și 418 CPP, care se aplică în mod corespunzător.

Soluționând recurs, instanța are obligația de a rezolva o serie de chestiuni complementare prevăzute în art. 416 CPP.

Decizia instanței de recurs este irevocabilă, existând posibilitatea de a fi atacată doar prin exercitarea unei căi de atac extraordinare, dacă sunt întrunite condițiile și temeiurile respective

2. Analiza statisticii judiciare cu privire la examinarea cauzelor penale în ordine de recurs

În perioada anului 2017 au fost înregistrate în ordine de recurs – 173 cauze penale, dintre care au fost examinate 134 (77,46%) cauze; din ele 39 (22,54%) au rămas rest pentru perioada anului 2018.

Din totalul de 134 cauze examinate:

- la recursul procurorului au fost examinate 67 cauze;
- la recursul condamnatului au fost examinate 63 cauze;
- la recursul părții vătămate au fost examinate 4 cauze.

Rezultatele generalizate la acest compartiment relevă că din totalul de 134 cauze examinate, 89 (66,42 %) din ele au rămas fără modificări, iar pe 44 cauze (32,84 %) s-a emis hotărîre nouă, 1 cauză a fost trimisă la rejudecare (0,75%).

Judecătorii Colegiului penal au examinat pe parcursul a 12 luni ale anului 2017 cauze penale în recurs (1r-):

- 1. Gh. Scutelnic** – 11 cauze parvenite, 10 cauze examinate (90,91 %)
  - Fără modificări – 8 (80%)
  - hotărîre nouă – 2
  - rest – 1

- 2. O. Moraru** – 16 cauze parvenite, 12 cauze examinate (75 %)
  - fără modificări – 8 (66,67%)
  - hotărîre nouă – 4
  - rest – 4

- 3. I. Talpa** – 14 cauze parvenite, 13 cauze examinate (92,86 %)
  - fără modificări – 10 (76,92%)
  - hotărîre nouă - 3

- rest – 1

4. S. Șleahțiți – 18 cauze parvenite, 12 cauze examinate (66,67 %)

- fără modificări – 10 (83,33%)
- hotărîre nouă - 2
- restul – 6

5. A.Revenco – 19 cauze parvenite, 15 cauze examinate (78,95 %)

- fără modificări – 8 (53,33%)
- la rejudecare – 1
- hotărîre nouă – 6
- restul – 4

6. E.Rățoi – 20 cauze parvenite, 15 cauze examinate (75 %)

- fără modificări – 10 (66,67%)
- hotărîre nouă – 5
- rest – 5

7. Gh. Liulca – 20 cauze parvenite, 15 cauze examinate (75 %)

- fără modificări – 11 (73,33%)
- hotărîre nouă – 4
- restul – 5

8. A.Rotaru – 18 cauze parvenite, 12 cauze examinate (66,67 %)

- fără modificări – 7 (58,33%)
- hotărîre nouă – 5
- restul – 6

9. R.Burdeniuc – 17 cauze parvenite, 17 cauze examinate (100%)

- fără modificări – 10 (58,82%)
- hotărîre nouă – 7
- restul – 0

10. D. Pușca – 20 cauze parvenite, 13 cauze examinate (65%)

- fără modificări – 7 (53,85%)
- hotărîre nouă – 6
- restul – 7

În mediu, fiecărui judecător din colegiul penal i-a revenit spre examinare în ordine de recurs în perioada raportată aproximativ cîte 17 cauze penale.

Examinarea cauzelor penale în ordine de recurs pe perioada raportată de către Colegiul Penal al Curții de Apel Bălți parvenite din judecătoriile din raza de activitate:

1. Judecătoria Bălți

Sediul Central– în total examinate 50 cauze pe 50 persoane, fără modificări - 31, casate – 19 (38%),

Sediul Fălești: în total examinate 3 cauze pe 3 persoane, fără modificări - 2, casate – 1 (33,33%),

Sediul Sîngerei: în total examinate 5 cauze pe 5 persoane, fără modificări - 4, casate – 1 (20%),

Total în Judecătoria Bălți în total examinate 58 cauze pe 58 persoane, fără modificări - 37, casate – 21 (36,21%),

2. Judecătoria Edineț

Sediul Central: în total examinate 13 cauze pe 13 persoane, fără modificări - 12, casate – 1 (7,92%),

Sediul Ocnîța: examinate 3 dosare pe 3 persoane, dintre care fără modificări - 0, casate - 3 persoane (100%)

Sediul Dondușeni: -0 cauze.

Sediul Briceni: examinate 3 dosare, în privința a 3 persoane, dintre care în privința a 3 persoane sentințele au fost lăsate fără modificări.

Total în Judecătoria Edineț: - examinate 19 dosare pe 19 persoane, dintre care fără modificări pe 15 persoane, casate 4 persoane (21,05 %).

3. Judecătoria Drochia

Sediul Central: în total examinate 8 cauze pe 8 persoane, fără modificări - 4, casate – 4 (50%),

Sediul Glodeni: în total examinate 1 cauze pe 1 persoane, fără modificări - 0, casate – 1 (100%),

Sediul Rîșcani: examinate 18 dosare pe 18 persoane, dintre care fără modificări – 13 persoane, casate cu pronunțarea unei noi hotărîri – 5 persoane (27,78 %)

Total în Judecătoria Drochia: - în total examinate 27 cauze pe 27 persoane, fără modificări - 17, casate – 10 (37,04%).

4. Judecătoria Ungheni:

Sediul Central: în total examinate 9 cauze pe 9 persoane, fără modificări - 6, casate – 3 (33,33%),

Sediul Nisporeni: - 0 cauze

Total în Judecătoria Ungheni: - în total examinate 9 cauze pe 9 persoane, fără modificări - 6, casate – 3 (33,33%)

5. Judecătoria Soroca:

Sediul Central: în total examinate 13 cauze pe 13 persoane, fără modificări - 9, casate – 4 (30,77%)

Sediul Florești: în total examinate 7 cauze pe 7 persoane, fără modificări - 5, casate – 2 (28,57%)

Total în Judecătoria Soroca: - în total examinate 20 cauze pe 20 persoane, fără modificări - 14, casate – 6 (30%).

6. Judecătoria Orhei:

Sediul Telenesti : - în total examinate 1 cauze pe 1 persoane, fără modificări - 0, casate – 1 (100%)

Sediul Soldănești: - 0 cauze

Total în Judecătoria Orhei: - în total examinate 1 cauză pe 1 persoană, fără modificări - 0, casate – 1 (100%).

3. *Practica judiciară de examinare a cauzelor penale în ordine de recurs*

Studiul efectuat asupra deciziilor examinate de către Curtea de Apel Bălți în ordine de recurs, redă faptul că, pentru perioada anului 2017 din totalul de 44 cauze examinate au fost pronunțate următoarele categorii de pedepse:

✓ 33 decizii de condamnare, dintre care:

- 7 decizii cu condamnarea reală, amendă și/sau privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții,
  - 1 decizie cu suspendarea condiționată a executării pedepsei,
  - 13 decizii cu stabilirea amenzii și privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții,
  - 8 decizii cu stabilirea amenzii, fără privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții,
  - 4 decizii cu stabilirea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității
- ✓ 10 decizii de încetare, dintre care:
    - 3 decizii de încetare pe termenul de prescripție,
    - 3 decizii de încetare în baza Legii cu privire la Amnistie,
    - 4 decizii de încetare cu tragerea la răspunderea contravențională,
  - ✓ 1 cauză fiind trimisă la rejudecare.

Prin criteriile generale de individualizare a pedepsei se înțeleg cerințele stabilite de lege, de care este obligată să se conducă instanța de judecată la aplicarea fiecărei pedepse, pentru fiecare persoană vinovată în parte. Legea penală acordă instanței de judecată o posibilitate largă de aplicare în practică a principiului individualizării pedepsei penale.

La stabilirea pedepsei, instanța de judecată trebuie să țină cont de următoarele criterii:

- a) pedeapsa se aplică în limitele fixate în Partea specială a Codului penal;
- b) pedeapsa se aplică în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale a Codului penal.

În cazul aplicării în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale instanța de apel menționează că neaplicarea pedepsei complementare obligatorii, cu aplicarea art.79 Cod penal, se admite numai luând în considerație personalitatea vinovatului în cazul existenței circumstanțelor excepționale legate de scopul, motivele, rolul vinovatului și comportamentul acestuia pînă la săvîrșirea infracțiunii, în timpul și după săvîrșirea infracțiunii. În acest caz instanța de judecată este obligată să indice în sentință care anume circumstanțe ale cauzei sînt considerate excepționale și în corelație cu care date despre persoana vinovatului ele servesc drept temei pentru aplicarea art.79 C. P.

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată sentința prin care V.E. a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ al.(1) Cod penal RM și prin aplicarea art.364¹ al.(8) CPP i-a fost stabilită pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 300 (trei sute) unități convenționale, echivalentul a 6000 (șase mii) lei.

Împotriva sentinței în termen a declarat recurs procurorul, care a contestat sentința instanței de fond pe motivul netemeinicii acesteia și blîndeții pedepsei, lipsind temeiuri de aplicare a prevederilor art.79 CP RM.

În decizia respectivă adusă ca exemplu instanța de recurs a identificat eroarea comisă de către instanța de fond, astfel că, în partea descriptivă a sentinței la stabilirea pedepsei lui V. E., contrar prevederilor art.394 al.(2) pct.2) CPP, nu au fost argumentate aplicarea prevederilor art.79 Cod penal RM care prevede aplicarea unei pedepse mai blînde decît cea prevăzută de lege.

Călăuzitoare în acest sens puteau fi prevederile pct.12 din Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 11.11.2013 „Cu privire la aplicarea în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale”, conform căroră „aplicarea art.79 Cod penal RM se admite numai luînd în considerație personalitatea vinovatului în cazul existenței circumstanțelor excepționale legate de scopul, motivele, rolul vinovatului și comportamentul acestuia pînă la săvîrșirea infracțiunii, în timpul și după săvîrșirea infracțiunii. În acest caz instanța de judecată era obligată să indice în sentință care anume circumstanțe ale cauzei sunt considerate excepționale și în corelație cu care date despre persoana vinovatului ele servesc drept temei pentru aplicarea art.79 Cod penal RM”.

Astfel că, la stabilirea pedepsei, prima instanță a ținut să „ușureze” într-un fel pedeapsa inculpatului considerînd că certificatul nr. xx eliberat de directorul SRL „S.S.” prin care s-a constatat că inculpatul V.E. activează în funcție de brigadier-șofer, la fel și legitimația nr. xx care atestă că fiica lui este studentă la Colegiul XX din mun. Bălți, le-a luat în considerație ca niște circumstanțe excepționale, în baza căroră și a fost micșorată esențial pedeapsa.

În cadrul examinării cauzei, Colegiul penal a reținut că circumstanțele la care s-a făcut trimitere în sentința instanței de fond sînt circumstanțe atenuante și împrejurări, care predomină și caracterizează majoritatea cetățenilor și nu pot fi apreciate ca circumstanțe excepționale legate de scopul și motivele faptei, de gravitatea infracțiunii săvîrșite, de rolul vinovatului, de comportamentul lui în timpul și după consumarea infracțiunii, de contribuirea acestuia la descoperirea infracțiunii, de personalitatea acestuia, precum și de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării lui.

În motivarea deciziei, Colegiul penal a constatat ca fiind nemotivată stabilirea pedepsei în baza art.264/1 al.(1) Cod penal cu aplicarea prevederilor art.79 Cod penal, mențiune care de fapt în dispozitivul sentinței lipsea.

Astfel, instanța de fond a comis o eroare de drept referitor la stabilirea pedepsei, o încălcare a art.394 al.(2) pct.2) CPP, privind obligația instanței de a evidenția prezența în cauză a circumstanțelor excepționale, care sunt acestea și care permit neaplicarea pedepsei complementare obligatorii prevăzută de sancțiunea art.264/1 al.(1) Cod penal RM.

Eroarea admisă la aplicarea prevederilor art.79 Cod penal RM – neaplicarea pedepsei complementare obligatorie, fără specificarea circumstanțelor excepționale, care este o obligațiune a instanței de fond afectează soluția instanței de fond, astfel sentința fiind casată parțial, cu adoptarea unei noi hotărîri, prin care

a fost stabilit în privința lui V. E. pedeapsa complementară obligatorie sub formă de privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport.

Pedeapsa sub formă de privare de dreptul de a conduce mijlocul de transport este o pedeapsă stabilită de legislator pentru infracțiunea prevăzută de art.264/1 al.(1) Cod penal RM ca complementară obligatorie, care are drept scop prevenirea de a comite infracțiuni, precum și reeducarea și corijarea inculpatului.

Au fost întâlnite și cazuri când instanțele de fond la stabilirea sancțiunii și termenului pedepsei cu închisoarea nu s-au condus și nu au luat pe deplin în considerație prevederile art. 61 CP, la fel și principiile individualizării pedepsei și criteriile generale de individualizare a pedepsei prevăzute de art. art. 7 și 75 CP, stabilindule inculpaților o pedeapsă, ce nu se racordă la circumstanțele cauzei și la personalitatea lor, unii din ei nefiind la prima lor condamnare.

În cauza adusă **drept exemplu**, C.A. fiind condamnat de comiterea infracțiunii prevăzută de art. 264¹ alin. 4 CP, instanța de fond i-a stabilit pedeapsa definitivă sub formă de amendă în mărime de 750 unități convenționale, echivalentul a 15000 lei, cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de 2 ani.

În cadrul examinării cauzei, Colegiul penal a apreciat faptul că a existat temei legal pentru casarea hotărârii atacate în partea numirii pedepsei inculpatului, dat fiind faptul, că instanța de fond, la aplicarea pedepsei inculpatului, n-a dat deplină eficiență prevederilor art. 7, 61, 67, 75 Cod penal.

Conform prevederilor art. 61 Cod penal, pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului și respectiv la rîndul său are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvîrșirii de noi infracțiuni atît din partea condamnaților, cît și a altor persoane. Totodată, conform prevederilor art. 75 Cod penal, persoanei recunoscute vinovate de săvîrșirea unei infracțiuni i se aplică o pedeapsă echitabilă **în limitele fixate în Partea specială a prezentului cod și în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale a prezentului cod.**

La stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată urmează să țină cont de gravitatea infracțiunii săvîrșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia. O pedeapsă mai aspră, din numărul celor alternative prevăzute pentru săvîrșirea infracțiunii, se stabilește numai în cazul în care o pedeapsă mai blîndă, din numărul celor menționate, nu va asigura atingerea scopului pedepsei.

Colegiul penal a ajuns la concluzia că, instanța de fond în mod eronat a aplicat inculpatului C. A. pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 750 unități convenționale, fără a reține în sarcina inculpatului comiterea prezentei infracțiuni în stare de recidivă. În acest sens este întemeiată referința procurorului la prevederile art. art. 82 alin. (2), 34 CP.

În acest sens sunt relevante prevederile art. 82 alin. (2) CP, conform căruia, *mărimea pedepsei pentru recidivă nu poate fi mai mică de jumătate... din maximul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod.*

În așa mod, la momentul săvârșirii prezentei infracțiuni, adică la data de 06.08.2016, inculpatul C.A. se afla în stare de recidivă, întrucât nu a executat integral pedeapsa complementară stabilită prin sentința anterioară sub formă de privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de 3 ani. Astfel, la stabilirea pedepsei, instanța de fond n-a ținut cont în deplină măsură de prevederile normelor sus indicate, și i-a aplicat inculpatului în baza art. 264/1 alin. (4) CP pedeapsa în alte limite decât cele ce urmau a fi aplicate prin prisma prevederilor normelor menționate. Faptul dat a fost corect indicat de către procuror în recursul declarat. În sensul dat, la calcularea termenului pedepsei în privința inculpatului C. A., urmau a fi luate în considerație art. 80 CP, după care se aplică prevederile art. 82 alin. (2) CP.

Astfel, sancțiunea art. 264/1 alin. (4) CP prevede pedeapsa cea mai aspră de până la 1 an închisoare. Luând în considerație prevederile art. 80 CP, maximul pedepsei se reduce cu o treime, limita maximă constituind 8 luni închisoare. Aplicând prevederile art. 82 alin. (2) CP, inculpatului îi este posibil de stabilit pedeapsa în limitele de la 4 la 8 luni închisoare, și nu pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 750 u.c., după cum incorect i-a aplicat inculpatului instanța de fond, care este o categorie de pedeapsă mai blândă decât cea stabilită prin sentința anterioară. Din aceste motive, sunt întemeiate argumentele recurentului, că instanța de judecată, neîntemeiat și incorect a aplicat inculpatului pedeapsa sub formă de amendă.

Instanța de fond i-a aplicat inculpatului pedeapsa fără a ține cont de circumstanțele indicate supra, de starea de recidivă în care se află inculpatul, fiindu-i aplicată o pedeapsă ce nu corespunde caracterului și gradului de pericol social, personalității inculpatului, care nu este la prima atingere cu legea, fiind condamnat pentru infracțiune similară, însă concluziile de rigoare nu le-a făcut, săvârșind din nou cu intenție o infracțiune. Inculpatul fiind anterior condamnat, nu a pășit pe calea corijării și a comis infracțiunea în cauză, fără a conștientiza acțiunile sale, aflându-se în stare de recidivă, din care considerente inculpatului urmează a-i fi stabilită pedeapsa închisorii. Totodată, în baza art. 85 alin. (2), art. 84 alin. (2) CP, la pedeapsa închisorii urmează a fi cumulată parțial partea neexecutată a pedepsei complementare stabilite prin sentința Judecătorei XX sub formă de privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de 3 ani. Potrivit prevederilor art. 72 alin. (4) CP, inculpatul C. A. urmează să-și execute pedeapsa în penitenciar de tip închis.

În urma studiului efectuat în baza deciziilor examinate, au mai fost constatate și alte erori la stabilirea pedepsei:

- de către instanțele de fond nejustificat au fost aplicate prevederile art. 90 CP, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei:

Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, după cum prevede art. 90 CP, poate fi aplicată în cazul în care nu este rațional ca persoana să execute pedeapsa cu închisoarea. Instanța de judecată urmează să-și argumenteze soluția, bazându-se pe materialele cauzei și pe datele despre persoana vinovatului, indicând în mod obligatoriu motivele condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și termenul de probă, cerințe, care nu de fiecare dată au fost respectate de instanțele de fond.

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care S.R. a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.151 al.1 CP RM cu stabilirea pedepsei sub formă de închisoare pe un termen de 5(cinci) ani. În baza art.90 CP RM a fost suspendată condiționat executarea pedepsei cu închisoare pe un termen de probă de 3(trei) ani, dacă nu va săvârși o nouă infracțiune îndreptățind prin comportare exemplară încrederea ce i s-a acordat.

Nefiind de acord cu sentința, procurorul a înaintat recurs în ordinea art. art. 439 și 506 alin. (9) Cod pr. penală fără a se contesta legalitatea încadrării juridice a acțiunilor infracționale a lui S. R. la art. 151 alin. (1) Cod penal, a fost solicitată înăsprirea pedepsei penale reieșind din gravitatea faptei comise, urmările survenite, personalitatea făptuitorului și comportamentul manifestat pînă la și după consumarea acesteia.

Colegiul penal constatând temeinicia sentinței în ce privește încadrarea juridică a faptelor penale, a considerat neîntemeiată soluția instanței de fond privind aplicarea în privința lui R. S. a dispozițiilor art. 90 Cod penal, stabilindu-i pedeapsa închisorii cu executarea ei condiționată.

În susținerea acestei concluzii, Colegiul a reținut personalitatea lui, ce nu este la prima abatere de lege, anterior fiind condamnat la pedeapsa închisorii, pe care deși a executat-o real, nu și-a făcut concluziile necesare, săvârșind noi fapte din categoria celor grave, pentru care legiuitorul a stabilit doar pedeapsa închisorii.

În acest context, Colegiul ține să menționeze, că scopul pedepsei penale, potrivit prevederilor art. art. 61 și 75 Cod penal, este restabilirea echității sociale, cu reeducarea celui vinovat în vederea prevenirii comiterii de către el pe viitor al altor fapte penale, ceea ce impune stabilirea acelei categorii de pedeapsă, ce este proporțională pericolului social pe care o reprezintă atât fapta prejudiciabilă cu urmările survenite, cât și persoana vinovată, astfel ca ea să prevină continuarea activității criminale, aducând totodată satisfacție morală părții afectate de acțiunile criminale a infractorului.

Pe când pedeapsa numită de către prima instanță este una nejustificat de blândă, neproporțională faptelor comise și pericolului pe care-l reprezintă pentru societate, ce nu-și va atinge scopul prestabilit de lege, în prezența circumstanței agravante de comiterea faptei în stare de ebrietate alcoolică și de către o persoană anterior judecată.

Respectiv, întru atingerea scopului pedepsei penale de restabilire a echității sociale, corectarea celui vinovat, precum și prevenirea comiterii atât de către el, cât și de către alte persoane a faptelor penale, Colegiul prin admiterea cerințelor formulate în recurs, consideră necesar de a înăspri pedeapsa penală pentru inculpatul S. R., prin excluderea dispozițiilor art. 90 Cod penal, temeiul de aplicare a cărora nu a fost motivat de către instanța de fond.

Or, recunoașterea vinovăției cu acceptarea soluționării cauzei în baza acordului, a determinat aplicabilitatea dispozițiilor art. 80 Cod penal, împrejurări ce nu mai pot fi apreciate drept circumstanțe ce atenuează răspunderea penală, pentru a nu se admite dubla valență.

A fost întâlnit un caz când a fost aplicată legea care nu era în vigoare la momentul comiterii faptei:

Ca exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată sentința Judecătoriei XX de învinuire a lui P.I. în comiterea infracțiunii prevăzute de art.157 Cod penal RM cu stabilirea pedepsei sub formă de amendă în mărime de 400 (patru sute) unități convenționale, echivalentul sumei de 8000 (opt mii) lei.

Împotriva sentinței în termen a declarat recurs procurorul în Procuratura XX, care a contestat sentința instanței de fond pe motivul blîndeții pedepsei aplicate inculpatului P. I., solicitînd admiterea recursului, casarea sentinței Judecătoriei XX, cu pronunțarea unei noi hotărîri, inculpatului să-i fie stabilită pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 1 an și 4 luni, cu aplicarea prevederilor art.90 Cod penal cu suspendarea executării pedepsei sub formă de închisoare pe un termen de probațiune de 1 an.

În cadrul examinării cauzei, instanța de recurs a remarcat că prin criteriile de individualizare a pedepsei se înțeleg cerințele de care instanța de judecată este obligată să se conducă în procesul stabilirii pedepsei și la aplicarea ei persoanei vinovate de săvîrșirea infracțiunii.

Individualizarea pedepsei constă din obligațiunea instanței de a stabili măsura pedepsei concrete infractorului necesară și suficientă pentru realizarea scopurilor legii penale și pedepsei penale.

Legea penală fixează cadrul legal în limitele căruia instanța de judecată efectuează operațiunea de stabilire și aplicare a pedepsei infractorului.

Astfel, instanța de judecată stabilește tipul sau quantumul pedepsei în limitele prevăzute de sancțiunea normei penale din partea specială a Codului penal în baza căreia a fost calificată fapta ca infracțiune.

La individualizarea pedepsei, conform criteriilor generale de individualizare a pedepsei instanța de judecată urmează să respecte toate cerințele prevăzute de legea penală ce asigură aplicarea față de inculpat a unei pedepse echitabile, legale și individualizate.

Totodată, Colegiul penal a indicat și faptul, că instanța de fond corect a ajuns la concluzia că reeducarea și corectarea inculpatului va fi posibilă prin aplicarea în privința sa a unei pedepse sub formă de amendă, însă eronat a stabilit în privința inculpatului P. I. pedeapsa sub formă de amendă în mărime mai mare decît

prevedea sancțiunea art.157 Cod penal RM la data comiterii de către inculpatul a infracțiunii incriminate.

În acest aspect Colegiul penal a indicat că, fapta infracțională a fost comisă de către inculpatul P. I. la data de 02.08.2016, când erau în vigoare prevederile art.157 Cod penal care stabileau sancțiunea amenzii de pînă la 300 u. c.

Prin Legea nr.207 din 29 iulie 2016 publicată în Monitorul Oficial din 28.10.2016 privind modificarea și completarea unor acte legislative, la 07 noiembrie 2017 au intrat în vigoare modificările Codului Penal, astfel a fost modificată sancțiunea art.157 Cod penal RM, și anume textul „de pînă la 300“ s-a substituit cu textul „de pînă la 650”.

Reieșind din cele expuse reese că, instanța de fond la stabilirea pedepsei în privința inculpatului n-a ținut cont de cele invocate mai sus, precum și de prevederile art.8 C.P. al RM, potrivit căruia caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru acesta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvîrșirii faptei, de prevederile art.10 C.P. RM, care stipulează neretroactivitatea legii penale ce înăsprește pedeapsa și înrăutățește situația inculpatului, constatîndu-se că fapta infracțională a fost săvîrșită la 02.08.2016, când sancțiunea art.157 Cod penal era mai blîndă comparativ cu modificările introduse prin Legea nr.207 din 29.07.2016, în vigoare din 07.11.2017, astfel pedeapsa urma a fi stabilită conform legii penale în vigoare la momentul săvîrșirii faptei.

În opinia instanței de recurs, pedeapsa stabilită inculpatului sub formă de amendă era echitabilă faptei infracționale săvîrșite și în corespundere cu împrejurările cauzei.

Colegiul a considerat necesar în această latură de a casa sentința parțial, cu pronunțarea unei noi hotărîri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță și cu aplicarea în privința inculpatului P. I. a pedepsei sub formă de amendă în mărime de 300 unități convenționale, ceea ce constituie suma de 6000 (șase mii lei), pedeapsă pe care instanța de recurs a considerat că va asigura scopurile pedepsei, va fi echitabilă faptei infracționale săvîrșite și fiind în corespundere cu împrejurările cauzei, normele legale, și va atinge scopul de corectare și reeducare a vinovatului.

- Odată cu intervenirea Legii cu privire la Amnistie în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, sunt întîlnite și cazuri cînd sentințele sunt casate cu încetarea cauzei și aplicarea Legii cu privire la Amnistie:

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată sentința Judecătorei XX, prin care M. M. a fost recunoscut vinovat în săvîrșirea infracțiunii prevăzute de art.264/1 al.(3) C.P. cu stabilirea pedepsei sub formă de amendă în mărime de 450 (patru sute cincizeci) u. c., cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de 3 (trei) ani.

Instanța de fond în motivarea condamnării lui Marcu Mihai a indicat, că ține cont de faptul că inculpatul Marcu Mihai a săvîrșit o infracțiune care potrivit prevederilor art.16 Cod penal RM se califică ca fiind ușoară, se caracterizează satisfăcător, nu are antecedente penale, a recunoscut faptele indicate în rechizitoriu

și a solicitat examinarea cauzei în procedură simplificată în baza prevederilor art.364/1 CPP, pe cauză nu au fost stabilite careva circumstanțe agravante și atenuante, considerînd că aceste circumstanțe care ar diminua pericolul social al personalității inculpatului și permite corectarea acestuia prin aplicarea în privința inculpatului a pedepsei sub formă de amendă, cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe termen de 3 (trei) ani.

În ședința instanței de fond inculpatul M. M. prin cerere a solicitat aplicarea în privința sa a Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea Independenței Republicii Moldova.

În cadrul examinării cauzei în instanța de recurs, Colegiul penal a indicat că, deși instanța de fond în motivarea sentinței a menționat faptul, că inculpatul fiind interogat sub jurământ a recunoscut vina integral în fapta incriminată și s-a căit de cele săvârșite, la adoptarea soluției pe caz nu a ținut cont în deplină măsură de circumstanțele descrise mai sus și neîntemeiat nu a aplicat în privința inculpatului Legea nr.210 din 29.07.2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea Independenței Republicii Moldova.

În acest aspect Colegiul penal a reținut că, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.631 din 26.08.2016 a fost promulgată Legea nr.210 din 29.07.2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Art.1 din Legea nr.210 din 29.07.2016 prevede că prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor bănuite, învinuite și inculpate care manifestă căință activă în cadrul procesului penal.

În conformitate cu al.(2) art.1 a Legii menționate, căința activă a persoanei se determină în conformitate cu criteriile stabilite la art 57 din Codul penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002, fără a ține cont de criteriul gravității faptei comise.

Art 57 al.(1) Cod penal RM prevede că este prezentă căința activă când persoana, după săvârșirea infracțiunii, s-a autodenunțat de bună voie, a contribuit activ la descoperirea acesteia, a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau, în alt mod, a reparat prejudiciul pricinuit de infracțiune.

În cadrul ședinței instanței de fond inculpatul M. M. a declarat în scris că recunoaște săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu și a solicitat ca judecata să se petreacă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, potrivit prevederilor art.364/1 CPP RM, iar fiind audiat a declarat că recunoaște vina și se căiește de cele comise.

În instanța de recurs inculpatul M. M. la fel a declarat, că recunoaște vina, se căiește de cele comise și solicită încetarea procesului penal în baza Legii cu privire la amnistie. Cererea în cauză a fost susținută și de apărătorul de care a fost asistat.

Potrivit art.2 din Legea nr.210 din 29.07.2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, procesul penal încetează la faza de urmărire penală sau la cea de judecare referitor la infracțiunea săvârșită pînă la adoptarea prezentei legi pentru care Codul penal nr.985-XV din 18.04.2002 prevede în calitate de pedeapsă principală maximă o pedeapsă nu mai aspră decît pedeapsa cu închisoare pe un termen de 7 ani.

În acest context, inculpatul nu cade sub interdicția reglementată în art.10 din prezenta lege, astfel că, în aspectul celor menționate mai sus, Colegiul penal va dispune încetarea procesului penal în privința lui M. M. pe art.264/1 al.(3) Cod penal RM din motivul că a intervenit actul de amnistie.

4. Concluzii

Legiuitorul și judecata, în căutarea mecanismelor de reacție împotriva criminalității, se ordonă și trebuie să se orienteze politici penale, ce tinde spre umanizare. În această direcție este foarte utilă implementarea normelor și valorilor justiției restaurative, adică străduința de a resocializa persoana, fiind una din cele mai eficiente metode de restaurare a relațiilor sociale afectate prin infracțiune.

Practica judiciară demonstrează că pedeapsa prea aspră generează apariția unor sentimente de nedreptate, jignire, înrăire și de neîncredere în lege, fapt ce poate duce la consecințe contrare scopului urmărit, iar o pedeapsă prea blândă generează dispreț față de ea și nu este suficient nici pentru corectarea infractorului, nici pentru prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. Mai mult ca atât, legea penală nu urmărește scopul de a cauza suferințe fizice sau de a leza demnitatea omului – acesta este unul din principiile aplicării Codului Penal.

Totuși la alegerea categoriei pedepsei penale ce urmează a fi stabilită inculpaților, este relevantă și personalitatea lor, în cazul în care sunt predispuși de a leza valorile sociale ocrotite de legea penală, or, anterior ar fi fost condamnați spre exemplu, comiterea infracțiunilor pentru unii devenind o îndeletnicire chiar, iar pedepsele nonprivative aplicate acestora uneori pot să nu-și atingă efectul scontat, o bună parte din ei continuându-și activitatea criminală, fără a face concluziile de rigoare.

Cît despre instituția suspendării condiționate a pedepsei nu trebuie privită ca un avantaj acordat de lege, ci trebuie apreciată ca un mijloc preventiv de apărare socială care derivă din organizarea unei politici penale adoptate la realitatea socială concretă.

Având în vedere Recomandarea Curții Supreme de Justiție nr. 61 din 14 decembrie 2013, pedepsele stabilite de instanțele de judecată nu trebuie să fie doar legale, în sensul încadrării în limitele stabilite pentru individualizarea judiciară a pedepselor, ci trebuie să respecte și criteriile proporționalității, care presupun stabilirea quantumului pedepsei în funcție de gravitatea infracțiunii și vinovăția autorului. În același timp, trebuie respectate prevederile art. 61 din Codul penal.

În raport cu cele expuse mai sus,-

Se propune:

- 1. Discutarea prezentei note informative în cadrul ședinței operative a Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți;*
- 2. Publicarea notei informative pe pagina web. a Curții de Apel Bălți;*
- 3. Ținerea sub monitorizare a problematicii date.*

***Coordonator, judecător
al Colegiului Penal
al Curții de Apel Bălți***

Eduard Rățoi

*Executat: Șef Direcție Sistematizare,
Generalizare și Relații cu Publicul
Tatiana Țurcanu*